

Marek Jeziorański, *Bł. Jana Pawła II koncepcja wychowania małżonków*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013, ss. 287.

Zagadnienie małżeństwa i rodziny należy do często podejmowanych przez przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, takich jak psychologia, pedagogika, socjologia, teologia czy inne. Najczęściej w badaniach i publikacjach ukazywana jest wartość małżeństwa i rodziny, ich typy, funkcje i zadania. W ostatnich latach wiele miejsca poświęca się także tematyce związanej z zagrożeniami współczesnej rodziny.

Ks. dr Marek Jeziorański w książce *Bł. Jana Pawła II koncepcja wychowania małżonków* prezentuje wyniki swoich badań nad nauczaniem Karola Wojtyły/ Jana Pawła II w kontekście wychowania małżonków. Autor dokonał bardzo wnikliwej analizy materiału źródłowego oraz licznych opracowań, wykorzystując metodę analizy fenomenologicznej, wypracowanej i stosowanej przez Karola Wojtyłę, polegającej na definiowaniu badanego zjawiska na podstawie tego, co „mówiło” badane zjawisko, a nie na podstawie wcześniej przyjętych założeń. Metoda ta pozwoliła na odtworzenie Jana Pawła II koncepcji wychowania małżonków na gruncie pedagogiki.

Publikacja składa się z pięciu rozdziałów, wstępu, zakończenia, wykazu skrótów, bibliografii i streszczenia w języku angielskim. Jej układ wyraża tok postępowania badawczego ks. Jeziorańskiego, który w poszczególnych rozdziałach przeanalizował refleksję Karola Wojtyły nad wychowaniem małżonków, strukturę procesu wychowania małżonków, „my-mażeńskie” jako istotę wychowania małżonków, aksjologię wychowania małżonków i metodykę wychowania małżonków.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Karola Wojtyły refleksja nad wychowaniem małżonków*, Autor dokonuje analizy zagadnień leżących u podstaw refleksji Wojtyły nad zagadnieniem wspólnoty mażeńskiej. Dokonuje jej zarówno z perspektywy źródeł naukowych z zakresu teologii, filozofii i nauk społecznych, jak i refleksji Wojtyły nad doświadczeniami edukacji rodziców w odwiedzianych w krajach Europy Zachodniej „szkołach rodziców”. Ważnym zagadnieniem podjętym w tymże rozdziale jest przedstawienie opracowanej przez Wojtyłę metody badania rzeczywistości rodziny – analizy fenomenologicznej.

Rozdział drugi, zatytułowany *Struktura procesu wychowania małżonków*, poświęcony został analizie strukturalnej procesu wychowania małżonków w ujęciu Jana Pawła II. Autor najpierw dokonuje prezentacji podstawowych kategorii występujących w koncepcji wychowania małżonków Karola Wojtyły. Wyróżnia wśród nich: podmioty wychowania – osobę i wspólnotę, proces wychowania – wychowanie i wychowanie małżonków oraz wartości procesu wychowania małżonków – miłość, małżeństwo i „my-mażeńskie”. Następnie prezentuje elementy procesu wychowania małżonków – personalizację, w której ukazuje rozwój osoby w obszarze relacji „ja”–„ty” i relacji „my”, oraz socjalizację, w której zwraca szczególną uwagę na rozwój wspólnoty mażeńskiej. Za podstawę takiego ukazania elementów procesu wychowania ks. Jeziorański uczynił teorię wychowania Stefana Kunowskiego, który twierdził, że proces

wychowania powinien przebiegać w dwóch kierunkach: od postawy egoistycznej do altruistycznej (personalizacja) oraz od postawy nostycznej do illistycznej (socjalizacja).

W trzecim rozdziale, „*My-mażeńskie*” jako istota wychowania małżonków, odnajdujemy szczegółową analizę kategorii „my-mażeńskie”. Strukturę rozdziału Autor przejmuje z koncepcji rozumienia i interpretowania omawianej kategorii przez Karola Wojtyłę, czyli odniesienie do rozumienia osoby, wspólnoty mażeńskiej i relacji między małżonkami na przestrzeni „dziejów” człowieka. Pierwszy etap – przypomnienie – to analiza kategorii „my-mażeńskie” w perspektywie prehistorycznej. Autor dokonuje tutaj analizy książki *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich* Jana Pawła II, ukazując na jej podstawie osobę, wspólnotę osób oraz relację wzajemnego obdarowywania się osób. Drugi etap analizy, nazwany uobecnieniem, stanowi odniesienie do ludzkiego doświadczenia, aktualnej kondycji człowieka jako takiej, mażeńskiej wspólnoty osób oraz wzajemnych relacji mężczyzny i kobiety. Trzeci etap poświęcony jest ukazaniu dynamiki „my-mażeńskiego”. Autor dowodzi, że podlega ono rozwojowi i ukazuje wychowanie małżonków jako konsekwencję dynamiki rozwoju osobowego. W ostatnim paragrafie trzeciego rozdziału (czwarty etap rozwoju) „my-mażeńskie” ukazane zostało jako główny cel wychowania małżonków, obraz wspólnoty mażeńskiej, która zaistnieje wraz z zaktualizowaniem przez małżonków wszystkich potencjalności rozwojowych.

W rozdziale czwartym, zatytułowanym *Aksjologia wychowania małżonków*, ks. Jeziorański podejmuje zagadnienia aksjologiczne związane z małżeństwem i rodziną. Najpierw ukazuje wartości autoteliczne wspólnoty mażeńskiej, czyli te, bez zachowania których wspólnota mażeńska nie mogłaby się rozwijać. Następnie prezentuje „my-mażeńskie” jako wartość alloteliczną dla takich społeczności, jak rodzina, społeczeństwo, Kościół i inne grupy, które korzystają z wartości małżeństwa. Ciekawe zagadnienie stanowi omówienie zagrożeń i nieprawidłowości, do których dochodzi na skutek odrzucenia konstytutywnych wartości małżeństwa i rodziny.

Piąty rozdział, *Metodyka wychowania małżonków*, stanowi dopełnienie całej zaprezentowanej w poprzednich rozdziałach teorii, ukazującej potrzebę i istotę wychowania małżonków. Znajdują się w nim opracowane przez Autora próby odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób wprowadzać tę naukę w życie, czyli jak wychowywać małżonków. W kolejnych paragrafach ukazały zasady, metody i środki wychowania małżonków. Wśród zasad podzielonych na podstawowe, czyli te, które ze względu na duży poziom ogólności mogą dotyczyć każdego człowieka i być stosowane w różnych sytuacjach wychowawczych, i zasady pomocnicze, czyli opisane przez Jana Pawła II jedynie w odniesieniu do sytuacji wychowania małżonków, ks. Jeziorański opisuje: zasadę miłości, zasadę prawdy, zasadę początku, zasadę odpowiedzialności, zasadę bezinteresownego daru z siebie, zasadę ciągłości, zasadę przebaczenia, zasadę otwarcia na Boga, zasadę czystości, zasadę integralności małżeństwa, zasadę wyrozumiałości i zasadę „początku”. Metody, czyli sposoby postępowania zostały przedstawione z podziałem na stosowane przez małżonków (metoda dialogu, metoda spontaniczności, metoda ewaluacji, metoda naturalnego planowania rodziny) oraz stosowane wobec małżonków (metoda świadectwa, metoda wzorca, metoda ideału wychowawczego, metoda organizowania doświadczeń wycho-

wawczych oraz metoda wpływu społecznego). Zakończenie rozdziału stanowi opis środków wychowawczych, które mogą pomóc w osiągnięciu zamierzonych celów. Autor, analizując nauczanie Jana Pawła II, prezentuje trzy grupy środków – obecne w samej wspólnotie małżeńskiej („mowa ciała”, doświadczenie wstydu, doświadczenie sytuacji trudnych), dostępne małżonkom ze względu na różne uwarunkowania zewnętrzne (wychowanie potomstwa, zaangażowanie w życie społeczne, praca, środki społecznego przekazu) oraz wynikające z wiary chrześcijańskiej (Słowo Boże, modlitwa, życie sakramentalne).

Zaprezentowane w książce treści stanowią niezmiernie przemyślaną i uporządkowaną całość. Na kanwie kontekstu życia Karola Wojtyły/Jana Pawła II, przyjmowanych przez niego koncepcji ks. Jeziorański dokonał wnikliwej analizy procesu wychowania małżonków z trzech perspektyw: ontologicznej, aksjologicznej i metodycznej. Korzystając z ogromnej spuścizny analizowanego przez siebie Autora w zakresie małżeństwa, rodziny, wychowania, wydobył niezmiernie ciekawą i wartościową koncepcję małżonków.

W koncepcji tej przypomina, że pierwszym etapem jakichkolwiek oddziaływań wychowawczych musi być właściwe i dogłębne poznanie istoty małżeństwa. Stąd tak wiele miejsca poświęca kategorii „my-małżeńskie”, ukazując ją także jako cel wychowania małżonków. Dopiero po określeniu istoty i celu wychowania małżonków wskazuje wartości, które mają szczególne znaczenie dla wspólnoty małżeńskiej, by w ostatniej dopiero części książki ukazać sposoby (zasady, metody, środki) wychowania małżonków. Przypomnienie takiej kolejności sekwencji procesu wychowania wydaje się niezmiernie ważne i potrzebne w kontekście współczesnego świata. Obecnie wiele osób, także wychowawców, nastawiając się na szybki efekt wychowania, ogranicza się do poznania właśnie metod i środków, pomijając podstawy antropologiczne, ontyczne, aksjologiczne i teleologiczne.

Chociaż sam Autor prezentuje nam wyniki swoich badań nie jako gotowy program – wychowawczy czy formacyjny – lecz jako pewną wydobytą z nauczania bł. Jana Pawła II koncepcję wychowania małżonków, z pewnością można stwierdzić, że zawiera w sobie elementy takiegoż programu. Warto zatem, by po tę książkę sięgnęły wszystkie osoby, którym leży na sercu dobro małżeństwa i rodziny. Treści w niej zawarte mogą z pewnością stanowić podstawy scenariuszy lekcji „przygotowania do życia w rodzinie”, programów wychowawczo-formacyjnych dla małżonków. Z powodzeniem mogą być włączane w spotkania dla kandydatów do małżeństwa realizowane zarówno w parafiach, jak i poradniach rodzinnych.

Książka warta jest polecenia wszystkim kandydatom do małżeństwa, jak i samym małżonkom, by potrafili każdego dnia odkrywać i rozwijać istotę swojego małżeństwa, a także nauczycielom, wychowawcom oraz pracownikom duszpasterstwa rodzin.

Katarzyna Braun

Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL